

HUNNIA

HA SZÉCHENYINEK a nemzetiségi kérdésben elfoglalt álláspontjáról van szó, általában az 1842. évi akadémiai beszédre szokás hivatkozni. S ha a gyakorlati hatást tekintjük, valóban ez a beszéd Széchenyi legfontosabb nyilatkozata ebben a tárgyban. De ha felfogását egész részletességgel, elvi teljességében akarjuk megismerni, akkor egy másik művéhez kell folyamodnunk. Ez a „Hunnia“. Hatása nem volt, mert csak 1858-ban adta ki Török János, holott már 1835-ben készen állt a szöveg. Maga Széchenyi nem publikálta. Ami bizonyára nagy kár volt. Mert míg az akadémiai beszéd szenvedélyes polémia volt az erőszakos magyarizáció túlzásai ellen, oly időben, mikor ennek a lelkesedése magas lánggal lobogott, s a magyarság és a hazai nemzetiségek éles harcban álltak már egymással, a „Hunnia“ sokkal nyugodtabb légkörben jelent volna meg, maga is higgadt elméleti írás, s nem egy áradó mozgalom megfélézésére irányul, hanem egy adott helyzetben kísérli meg a fejlődés alapjainak lerakását.

Az adott helyzet a soknépű, soknyelvű „Hunnia“, az alapok e népek együttélésének, „Hunnia“ megmaradásának modus vivendijét készítenék elő.

A modern nacionalizmus, amely a nemzetet egy nép etnikumához és ezzel egy nyelvhez kötötte, s így a népnemzet fogalmát teremtette meg, az államot pedig egy ilyen nemzet birtokába adta a nemzetállam formájában, a legsúlyosabb feladat elé állította a dunai monarchiát s benne Magyarországot külön is, összes népeivel. A nemzetállam célja a népnemzet elve alapján csakis a szétbomlás árán valósulhatott volna meg, s erre a hajlandóság meg is volt. E törekvés elhárítása csak a dinasztának és a magyarságnak állott érdekében. A dinasztia a nacionalizmus elnyomásában s a régi abszolutisztikus, illetőleg rendi államforma fenntartásában látta a monarchia együttartásának eszközét. A nacionalista magyarság pedig a népnemzet és nemzetállam alapjára helyezkedve — az általános európai mintára — csakis az idegen országglakó népek asszimilációjától remélhette országának és államának megmaradását. A vélemények eltérők voltak az asszimiláció eszközeire és ütemére nézve, de kikerülhetetlen szükségességében valamennyien megegyeztek. Az asszimiláció varázspalcáját pedig a kor divatos, külsőséges nemzetfogalma szerint a nyelvben látták.